

Bíró-Nagy András

A GÖRÖGDINNYE:
A ZÖLD BALOLDALI POLITIKA LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON

2021-ben kijelenthető, hogy a környezetvédelem és a klímapolitika integráns része a szociáldemokrata pártok programjának. Ez fordítva is igaz: a zöld pártok nagy része a fenntarthatóságot nemcsak környezeti, hanem gazdasági és társadalmi szempontból is releváns fogalomként kezeli. „Olyanok, mint a dinnye, kívül zöld, belül vörös” – mondta Orbán Viktor, amikor a hazai zöld mozgalomról kérdezték 2020 januárjában, ráerősítve a külföldön és zöld körökben is gyakran használt metaforára. Az a ritka dolog fordult elő, hogy a miniszterelnök kijelentésével a baloldalon is egyetértenek. A modern baloldali politikának ugyanis egyenesen célja, hogy a társadalom minél nagyobb része tekintse természetesnek a fenntarthatóság és igazságosság értékeinek összekapcsolódását.

A zöldpolitika és a baloldaliság szerves illeszkedését jól illusztrálja, hogy az amerikai demokrata elnökjelöltek az előválasztás során versengtek azért, hogy ki a zöldebb. A svéd kormány igyekszik a zöld átmenetet úgy megoldani, hogy ne a kevésbé tehető társadalmi csoportokra tegyen további terheket, míg az új-zélandi kormány célul tűzte ki, hogy 2050-ig elérje a nulla szén-dioxid-kibocsátást. Az európai szinten a szociáldemokraták és a zöldek közösen küzdenek olyan politikák megvalósításáért, amelyek egyszerre segítik a zöld átállást és a foglalkoztatás növelését.

A Policy Solutions és a Friedrich-Ebert-Stiftung közös kutatásának célja annak bemutatása volt, hogy milyen lehetőségek állnak a zöld baloldali politika előtt Magyarországon a következő években. Az eredményekre alapozva képet kaphatunk arról, milyen az emblemikus zöld és baloldali szakpolitikai javaslatok társadalmi megítélése, illetve hogy mely ügyekben tartják hitelesebbnek a magyarok a kormányt, és melyekben az ellenzéket. Az elemzés megalapozásához 2020. augusztus 5–19. között közvélemény-kutatást végeztünk, amelyben a Závecz Research volt a partnerünk. A személyes megkérdezéssel készült

felmérés során elért 1000 fő életkor, nem, iskolai végzettség és településtípus szerint az ország felnőtt népességét reprezentálta.

Erős elvi támogatás a zöld ügyek mögött, de nem fizetnének többet a zöld termékekért a magyarok

A zöld szakpolitikai javaslatok magas társadalmi támogatottsága jelzi, hogy elvi szinten nincs különösebb akadálya a zöld fordulatnak. Azt, hogy a jövőre nézve erős potenciál van a környezetvédelmi szempontok előtérbe helyezésében és a klímasemlegesség irányába való elmozdulásban, világosan láthatjuk abból, hogy szinte egyhangú a támogatottsága a magyar társadalomban a megújuló energiaforrásokra való átállásnak (92%), az energiahatékony épületfelújításoknak (94%), a környezetszennyező cégek magasabb adóztatásának (89%) és a bioélelmiszerek áfakedvezményének (85%).

Ennél valamivel mérsékeltebb, de még mindig magas a népszerűsége a régi, különösen szennyező autók forgalomból való kitiltásának (70%), a környezetvédelmi repülőjegyadó (70%) és a karbonadó (54%) bevezetésének. Emellett ugyanakkor a zöld, felelős fogyasztói magatartás népszerűségét is elemeztük. A kutatás résztvevőitől megkérdeztük, hogy hajlandóak lennének-e többet fizetni egy termékért, ha az biztosan környezetbarát módon lett előállítva. A klímaváltozásra, környezetszennyezésre adott válaszlépések közül ennél a kérdésnél lett a legalacsonyabb a pozitív válaszok aránya. A megkérdezettek többsége (57%) nem adna ki több pénzt zöld termékekért, csak 35 százalék fizetne többet értük. Eredményeink azt mutatják tehát, hogy a zöld célok teljesítését az emberek többsége elsősorban nem a vásárlási szokásainak megváltoztatásában látja. Igaz, érdemes hozzátenni azt is, hogy az egyének vásárlási szokásainak megváltoztatása önmagában amúgy sem elegendő a klímakatasztrófa elkerüléséhez.

A momentumosok fogyasztási preferenciái térnek el legjelentősebben a többi párt támogatóinak preferenciáitól. Az 5 százalék feletti pártok között a Momentum szavazói az egyetlen politikai csoport, ahol többségben vannak azok, akik zöld termékekért fizetnének akár többet is (56%), mint akik erre nem hajlandók (40%). Egyedül Budapesten

vannak többségben azok, akik többet fizetnének környezetbarát termékekért (48% vs. 41%). A többi településkategóriákban egyharmad körül van az *igen* és 60 százalék körül a *nem* válaszok aránya. A végzettség szerinti bontás egyértelműen növekvő trendet mutat ebben a kérdésben: a magasabb iskolázottsági kategóriák felé haladva növekszik az *igen* és csökken a *nem* válaszok aránya. Míg a legfeljebb nyolc általánost végzetteknek csak 16 százaléka adna ki több pénzt zöld termékekre, 80 százaléka nem, addig a diplomások többsége (58%) hajlandó lenne ezért fizetni, és csak 34 százalék válaszolta azt, hogy nem adna ki többet ilyen célra.

Amint valamilyen zöld kérdés politikai színezetet kap, a kormánypárti-ellenzéki dimenzió határozza meg a vélemények megoszlását. A kormánypártiak általában véve az ellenzékhez hasonlóan magas arányban foglaltak állást az ambiciózusabb zöldpolitikát célzó intézkedések mellett. Ezt viszont felülírja a pártpreferencia, amikor a kormány klímapolitikáját kellett értékelni. Relatív többségben voltak azok a válaszadók, akik szerint az Orbán-kormány klímapolitikája nem kielégítő (47%), de nem sokkal maradtak le az elégedett válaszadók (44%). A Fidesz-KDNP támogatóinak háromnegyede elégedett a kormányzati zöldpolitikával, de minden ötödik fideszes a kritikusok közé tartozik. Az ellenzéki szavazók és a párt nélküliek nagy többsége azonban elégedetlen.

A paksi bővítés leállításáról szóló vélemények szintén politikai törésvonalak mentén váltak ketté. A válaszadók abszolút többsége (57%) egyetértett azzal, hogy az atomerőmű bővítését le kell állítani, 31 százalék szerint viszont folytatni kell a beruházás megvalósítását, de itt is egyértelmű különbség mutatkozott a kormánypárti és az ellenzéki válaszadók között. A beruházás leállítása az ellenzékiek között nagyon népszerű. A projekt leállítását és a folytatását támogató válaszadók aránya a Jobbiknál 82–10 százalék, a DK-nál 78–9, a Momentumnál 76–19, az MSZP-nél 68–29 százalék, és a párt nélküliek többsége is az ellenzéki szavazókkal ért egyet (59–21%). Ezzel szemben a Fidesz-KDNP támogatóinak a többsége (51%) nem ért egyet a bővítés leállításával. Szembetűnő azonban, hogy ettől alig marad el az ellenzők aránya: a Fidesz-KDNP támogatóinak 40 százaléka leállítaná a kormány egyik legnagyobb állami beruházását.

Budapesten és a fiatalok között a legnépszerűbb a zöld politika

A fővárosban a legnagyobb az elégedetlenség az Orbán-kormány zöldpolitikájával (56%), és szinte az összes környezetvédelmi intézkedés népszerűbb Budapesten, mint a többi településen. A fővárosiak 92 százaléka támogatja a bioélelmiszerek áfakedvezményét, 86 százaléka tiltaná ki a régi, szennyező autókat, 72 százaléka támogatja a karbonadót, és 63 százaléka állítaná le a paksi bővítést. Szintén Budapesten hajlandók a legtöbben magasabb árat kifizetni a környezetbarát termékekért (48%).

A fővárosiak mellett a fiatalok között is jóval erősebbek a környezetbarát attitűdök. A 18–29 éves korosztály a 60 év felettiekhez képest 10 százalékponttal magasabb arányban elégedetlen a jelenlegi zöldpolitikával (52%), 10 százalékponttal többen támogatják a karbonadót (56%), 9 százalékponttal többen Paks–2 leállítását, és 5 százalékponttal többen a megújuló energiaforrásokra való átállás megsegítését (96%). Ugyancsak a 18–29 évesek fizetnék meg leginkább a környezetbarát termékek pluszköltségeit (40%), 13 százalékponttal nagyobb arányban a 60 felettiekhez képest.

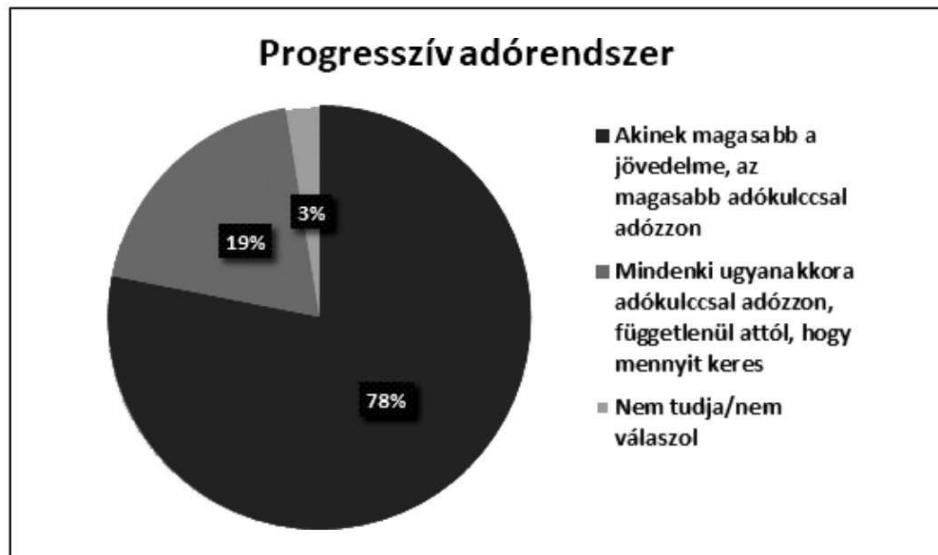
Kiemelkedő támogatottság a baloldali gazdaságpolitikai követelések mögött

Eredményeink alapján az is kijelenthető, hogy a magyar választók egyértelműen nyitottak a baloldali gazdaságpolitikai követelésekre. Így volt ez már két évvel korábbi kutatásunkban is. Kérdéseinknél, amelyek a baloldali gazdaságpolitika kulcstémáit vizsgálták, erős többségbe került a szociáldemokrata álláspont: nemre, korra, végzettségre és lakóhelyre tekintet nélkül döntő többségben vannak azok, akik támogatják a progresszív gazdaságpolitikai intézkedéseket.

A szociáldemokrata politika magyarországi jövője szempontjából kulcsfontosságú, hogy a magyar választók körében egyértelmű többségben vannak azok, akik szerint az állam feladata a társadalmon belüli egyenlőtlenségek csökkentése: a megkérdezettek 82 százaléka (2018-ban pedig 81 százaléka) értett egyet ezzel az állítással. Ezzel szemben mindössze a válaszadók 15 százaléka bízná ezt a kérdést piaci

folyamatokra, ami azt jelenti, hogy a magyarok határozottan olyan állami gazdaság- és szociálpolitikát várnak el a hatalomtól, amely prioritásként kezeli az alsóbb társadalmi rétegek felzárkóztatását. Az összes ellenzéki párt táborában szinte teljes egyetértés (89–95%) mutatkozik abban, hogy az államnak kiemelt feladata az egyenlőtlenségek csökkentése. A kormánypárti szavazók körében azért vannak eltérő vélemények is: a Fidesz-szavazók 72 százaléka osztja a baloldali álláspontot, de minden negyedik kormánypárti szimpatizáns úgy gondolja, hogy mindenki saját maga felelős a társadalmi helyzetéért. A magyar társadalom több mint háromnegyede (78%) támogatja a progresszív adórendszer bevezetését is, ezzel szemben minden ötödik magyar helyesli csak az Orbán-kormány álláspontját, miszerint az egykulcsos adózás a legigazságosabb formája a társadalmi közteherviselésnek. Társadalmi konszenzus mutatkozik az óriásvagyonok megadóztatása kérdésében: a válaszadók mindössze 8 százaléka felelt úgy, hogy nincs szükség adót kivetni az óriásvagyonokra, míg a magyarok 88 százaléka ért egyet azzal, hogy „fizessenek a gazdagok”. Ez a támogatottság is meglehetősen stabilnak számít: 2018-ban 87 százalék értett egyet ezzel a célkitűzéssel.

Forrás: BÍRÓ-NAGY András – LAKI Gergely – SZÁSZI Áron,
A zöld baloldali politika lehetőségei Magyarországon

A magyarok közel háromnegyede, 73 százaléka támogatja az alapjövedelem bevezetését, és alig minden negyedik (23%) válaszadó ellenzi az intézkedés bevezetését – szerintük az államnak nem feladata mindenki számára biztosítani a megélhetéshez szükséges minimumot. A koronavírus okozta gazdasági és szociális válság idején mért eredményeink a 2018-as kutatásunkhoz képest hat százalékpontos növekedést jeleztek az alapjövedelem támogatottságában (két évvel korábban 67 százalék értett egyet az alapjövedelem elvével). Az összes párt táborában egyértelmű többségben vannak az alapjövedelem támogatói, de ismét megfigyelhetünk eltérést a kormánypárti és az ellenzéki szavazók között. A Fidesz támogatóinak a körében a legmagasabb (32%) a megélhetéshez szükséges minimum állami biztosításának az elutasítása, ezzel szemben 63 százalékuk támogatja az alapjövedelem bevezetését – ami azért is szembetűnő, mert a kormánypártok képviselői több alkalommal is határozottan elzárkóztak az intézkedés hazai bevezetésétől. Az ellenzéki pártok szimpatizánsai viszont egységesen felsorakoznak az intézkedés bevezetése mellett, a hazánkban a Párbeszéd által követelt közpolitikai reform

támogatottsága az egész ellenzéken belül erős. A párt nélküliek körében is népszerű javaslatról van szó, körükben 76 százalék az alapjövedelem támogatottsága.

Alig minden negyedik magyar tartja csak helyesnek az állás keresők támogatásának jelenlegi szabályozását: a válaszadók 26 százaléka véli csak úgy, hogy nem kell meghosszabbítani a munkanélküli-segély folyósítását, míg a magyarok 70 százaléka szerint az államnak hosszabb ideig kellene munkanélküli-segélyt biztosítania az állásukat elvesztők számára. Ez jelentős változást jelent 2018-as adatainkhoz képest: az akkori 54 százalék helyett a koronavírus-válság alatt már 16 százalékponttal többen gondolják úgy, hogy nem elég a 3 hónapos munkanélküli-segély. Az iskolázottság egyértelmű összefüggést mutat a kérdésre adott válaszokkal, ugyanis az egyre képzetlenebb rétegek egyre inkább támogatják a jogosultsági időszak meghosszabbítását. A legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők körében 77 százalék az arányuk, míg a diplomások körében már csak 60 százalék, ami egyértelműen összefüggésben áll azzal, hogy a kevésbé iskolázott rétegeket magasabb arányban érinti a munkanélküliség.

A magyarok közel kétharmada (64%) csak azok számára tenné elérhetővé az állami lakástámogatást, akik önerőből nem tudnak lakást vásárolni, ezzel szemben csak a társadalom egyharmada (32%) helyesli a kormány jelenlegi lakáspolitikáját, miszerint mindenki jogosult lakástámogatásra, függetlenül az anyagi helyzetétől. Az összes párt támogatói között többségben vannak azok, akik ellenzik a jelenleg érvényes lakástámogatási rendszert, a kormánypárti szavazók azonban erősen megosztottak a kérdésben: 55 százalékuk megvonná a támogatást azoktól, akik saját erőből is tudnának lakást vásárolni, míg 41 százalékuk szerint az államnak mindenki lakásvásárlását egyformán támogatnia kell. Az ellenzékiek körében viszont az Orbán-kormány lakástámogatási rendszerének elutasítási aránya már magasabb. A leginkább az MSZP szavazói szűkítenék a jogosultak körét, míg a momentumosok a legmegengedőbbek a kérdésben, de még közöttük is kétharmados arányban utasítják el a jelenlegi szabályozást.

Az Orbán-kormány hitelességének kulcsa: a gazdasági legitimáció a saját szavazói körében

Kutatásunk záró részében felmértük, hogy a magyarok a kormányt vagy az ellenzéket tartják hitelesebbnek különböző ügyekben és a szakpolitikákban. Az Orbán-kormányt a legtöbben a gazdasági fejlődés biztosításában (40%), a lakáspolitikában (36%) és a falusi életkörülmények javításában (36%) tartják hitelesnek. Ez az a három terület, amelyen az egyesült ellenzékkel szemben is előnyben van a kormány, igaz, a hibahatárt meghaladó előnye (6 százalékpont) egyedül a gazdaságpolitika terén van a kormánynak.

Az ellenzék a legnagyobb fölényrel a korrupcióellenes küzdelem terén vezet: 34 százalék tartja az ellenzéket hitelesebbnek, 11 százalékponttal többen, mint amennyien a Fideszt. Az ellenzék szempontjából kedvező témák terén a korrupciót az egészségügy (37%, 6 százalékpont előny), a létminimum biztosítása (37%, 5 százalékpont előny) és az egyenlőtlenségek csökkentése (35%, 5 százalékpont előny) követi. A válaszadók ugyan hibahatáron belül (1-3 százalékponttal), de szintén az ellenzéket tartják egy árnyalattal hitelesebbnek a környezetvédelemben, a klímapolitikában, a szociális biztonság megteremtésében, valamint a munkavállalók megvédésében. Fontos hozzátenni, hogy a kormány és az ellenzék hitelességéről általában a válaszadók kétharmada tudott véleményt alkotni valamelyik oldal mellett, egyharmaduk egyiket sem tartja hitelesnek, vagy nem tudott választ adni a hitelességi kérdésre.

A kormánypártiak között kimagasló az Orbán-kormány hitelessége a gazdasági fejlődés biztosítása terén (83%) – ez megerősíti a 2020. tavaszi „Orbán10” kutatásunk eredményeit a Fidesz gazdasági legitimációjának fontosságáról a saját választói szemében. Az Orbán-rezsim éveiben szintén általános érvénnyel megállapítható, hogy a legfeljebb nyolc általánost végzettek többsége a kormányt tartja hitelesebbnek, míg a diplomások az ellenzéket. A legfeljebb nyolc általánost végzettek a munkavállalók képviselőiben és az egyenlőtlenségek csökkentésében tartják az ellenzéket legnagyobb arányban hitelesebbnek. Ugyanebben a csoportban a kormányt a gazdasági fejlődés, a lakhatás és a falusi élet javításának elősegítésében tartják a legnagyobb arányban hitelesebbnek. A diplomások szerint az ellenzék hitelessége az egészségügy, a környezetvédelem, a szociális lakáspolitiká és a létminimum biztosítása tekintetében emelkedik ki. Az Orbán-kormány hitelessége a diplomások körében is a gazdaságpolitika terén a legmagasabb.

Az Orbán-rezsim további fontos jellemzője a város-vidék-törésvonal élesedése. Ezt illusztrálták kutatásunk azon eredményei is, miszerint Budapesten és a falvakban jelentősen eltérnek a hitelességi ráták. A fővárosban az ellenzék volt előnyben, a kistelepüléseken a kormány. Budapesten az ellenzék leghitelesebb ügyei az egészségügy, a falusi élet javítása és az egyenlőtlenségek csökkentése. A falvakban ezek a létminimum biztosítása, a korrupció elleni harc és a munkavállalók védelme. A Budapest-vidék-különbség még a zöld ügyekben mutatott hitelesség terén is világosan látszik: míg a budapestiek körében az ellenzék 10 ponttal vezet (43% vs. 33%) az Orbán-kormány előtt a klímaváltozás elleni harcban, addig falun 11 ponttal többen (36% vs. 25%) tartják a kormányt még e téren is hitelesebbnek, mint az ellenzéket. Mindent egybevetve azonban kijelenthető, hogy a gazdaságpolitikai kompetenciába vetett hit az Orbán-kormány szempontjából kulcsfontosságú: a kormány leghitelesebb ügye a falvakban (44%) és Budapesten is (37%) a gazdasági fejlődés biztosítása.

Összességében, a zöld ügyek és általában véve a klímatudatos politika népszerűnek tekinthető, és hosszú távon is jó lehetőségeket kínál az ilyen profillal rendelkező politikai erőknél. Az elhúzódó gazdasági válság okozta szociális problémák azonban nemcsak a koronavírus-járvány idején, hanem várhatóan azt követően is egy ideig a zöld baloldali politika baloldali felére helyezik a hangsúlyt. A zöld és baloldali politikák iránti igény ugyanakkor a Fidesz ellenzékének lehetőséget kínál arra, hogy meggyőzze a választókat, igazságosabb és fenntarthatóbb ország épülne a vezetésükkel.